

راز خوشبختی در خانواده از نظر قرآن و سنت

مرضیه قربانی^۱

چکیده

خانواده به عنوان اولین پایگاه رشد انسان از اهمیت ویژه ای در زندگی فردی و اجتماعی انسان برخوردار است و به گونه ای زمینه سعادت و بختی انسان را فراهم می کند. از این رو در دین اسلام که دینی نازل شده برای رشد و کمال و سعادت انسان است.

شاید به جرات بتوان گفت بیشترین مفهومی که انسان همیشه به دنبال آن بوده است ، موفقیت (سعادت ، خوشبختی) می باشد این مفهوم در ساحت مختلف زندگی انسان معنای متفاوت دارد و در حوزه خانواده نیز به همین صورت است تلاش انسان برای موفقیت در آن است.

دین مبین اسلام این مفهوم را در حوزه خانواده با عنوانی چون سعادت ، خوشبختی و رشد یاد می کند . در یک دهه گذشته بصورت اخص با خیل جوانان تازه ازدواج کرده مواجه هستیم که به دنبال موفقیت در ازدواج شان می باشند حال باید این مفهوم گفتمان اسلام برای این جوانان تبیین کرد تا علاوه بر رسیدن به خوشبختی حقیقی ، دین در روح زندگی آن ها حاکم گردد.

اساس زندگی شخصیت انسان و مهم ترین عامل تکامل جامعه است، از این رو اسلام برای تاسیس و تحکیم این نهاد سرنوشت ساز و پیش گیری از فروپاشی آن، ره نموده های بسیار مهمی عرضه کرده است.

خانواده یک نهاد از چند شخص تشکیل می شود که هر کدام از آن ها در وظیفه و جایگاهی دارد، اسلام برای هر جایگاه فرمول خوشبختی و موفقیت را تعریف کرده است، پدر، مادر، همسر، فرزندان، خواهر و یا برادر در تمامی این جایگاه ها دستور عمل لازم جهت موفقیت پیش بین شده است.

کلیدواژه: اسلام_اهل بیت_ ازدواج_ جوان_ خانواده_ خوشبختی_ قرآن_ موفقیت

^۱ . دانش آموخته سطح دو، حوزه علمیه حضرت زینب (علیها السلام)، شهرستان ایذه.

مقدمه

در یک نگاه کلام زمانی ما، در جامعه موفق می شویم جامعه از نظر ساختار انسانی و تعاملات آن که خانواده موفق و خوشبختی داشته باشیم امروزه به علت گسترش تعاملات مجازی آن هافروان ترین موضوعی که انسان ها آن را دریافت می کنند مفهوم خوشبختی یا موفقیت است. این مفهوم بیش تر بانگاه گفتمان مادی گرایان تعریف می شود جامعه ی ما جامعه ی دینی می باشد باید تعریف خود را از این مفهوم (خوشبختی) تعریف نماید و گونه پدر مادرهای جوان امروزی، که بیش ترین دریافت خود را از فضای مجازی دارند با الگوهای نامناسب این مفهوم را انتخاب می کنند علاوه بر آن به علت تهاجمات گسترده فرهنگی و سبک زندگی دینی ما خطر حذف الگوی خوشبختی از منظر دین پیش بینی می شود. در تمامی محتواهای تولیدی ارزه و تقضا جایگاه ویژه ای دارد در حال حاضر به علت خانواده های جوان (حدوده میلیون زوج جوان زیر سی و پنج سال داریم) تقاضا مفاهیمشان خوشبختی، ساعات، آرامش، رشد فراوان، است و ما باید برای این تقاضاها جواب به روز و قانع کننده داشته باشیم در این مقاله سعی کردیم این مفهوم خوشبختی را تعریف نماییم و سپس بر اساس نقش هایی که افراد خانواده در آن دارند راه رسیدن به خوشبختی را تبیین شوند.

در این مقاله با تلاش و گردآوری کتب دینی پیرامون مسئله مهم خانواده و مطالعه و تحقیق و دسته بندی مطالب در ذیل مباحث کلی و مهم تا از ارزش ایجاد یک خانواده تا آسیب های اجتماعی منشا گرفته از خانواده بحث شده است.

آیا مفهوم خوشبختی صرفاً ناظر به خانواده است؟ یا برای جایگاه آن نیز تعریف دارد؟

آیا فرزندان هم در مسیر خوشبختی نقش دارند؟ یا فقط این مفهوم به عهده ی پدر مادر است؟

و در گذشته و در حال تحقیق های زیادی در مورد این موضوع شده است و موضوع بحث در این مقاله راز خوشبختی در خانواده از نظر قرآن و سنت است، و به علت مختصر کردن کلام در منابع، آن ها را به صورت مفصل ذکر خواهیم کرد.

۱. ازدواج یک ارزش اسلامی
۲. معیارهای انتخاب همسر
۳. مدیریت خانواده در اسلام
۴. مسئولیت انسان در برابر خانواده
۵. حقوق زن در برابر خانواده
۶. حقوق شوهر در خانواده
۷. راز خوشبختی و شاد زیستن در خانواده قرآنی

ازدواج یک ارزش اسلامی

مطلب اصلی و اول این است که این ازدواجی که خدای متعال سنت قرار داده و آفرینش هم آن را اقتضاء می‌کند یکی از نعمت‌ها و اسرار الهی و یکی از پدیده‌های اجتناب‌ناپذیر زندگی بشر است. میشد که خداوند در قوانین آسمانی این موضوع را لازم و واجب و حق و حجاز کند و مردم را رها کند، تا یکی یکی بروند و با هم ازدواج کنند. اما این کار را نکرده‌است. بلکه ازدواج را یک ارزش قرار داده، یعنی کسی که ازدواج نمی‌کند، خود را از این ارزش محروم نموده‌است. [۱]

[وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ؛ مردان و زنان بی‌همسر و غلامان و کنیزان شایسته خود را همسر دهید اگر تهی دستم خدا آنان را از فزون بخشی خود بی‌نیاز می‌کند و خدا بسیار عطا کننده و داناست.]

قال رسول الله صلى الله و آله و سلم:

إِذَا تَزَوَّجَ الرَّجُلُ أَحْرَزَ نِصْفَ دِينِهِ:

پیامبر خدا صلی الله و آله و سلم فرمود:

کسی که ازدواج کند نصف دینش را حفظ کرده‌است.

از آنجایی که ازدواج در اندیشه اسلام یک امر مقدس است نهاد خانواده محترم شمرده می‌شود. دین اسلام به پیروان خود می‌آموزد که درباره خانواده زیبا بیندیشد چراکه خانواده مرکز تربیتی خلیفه الله است، و باید از هرگونه آسیب درامان بماند. و ازدواج آغاز تشکیل این مرکز تربیتی است.

معیار های انتخاب همسر

امروزه معیار انتخاب همسر در نزد مردم معمولاً چند چیز است: ثروت، زیبایی، حسب و نسب

ولی معیار انتخاب همسر در اسلام متفاوت است. در حدیث می‌خوانیم: علیک به ذات الدین یعنی در انتخاب همسر محور را عقیده و تفکر و بینش او قرار ده.^۱

در حدیث دیگری می‌خوانیم: چه بسا زیبایی، که سبب هلاکت و ثروت، که سبب طغیان باشد.

رسول خدا (ص) فرمود: هرگاه کسی بر خواستگاری دختر شما آمد، که دین و امانت داریه او را پسندیدید، جواب رد ندهید. وگرنه در فتنه و فساد بزرگی مبتلا می‌شوید.^۲

امام حسن بر کسی که برای ازدواج دخترش مشورت می‌کرد فرمود: داماد باتقوا انتخاب کن. که اگر دخترت را دوست داشته باشد، گرمی‌اش می‌دارد و اگر دوستش نداشته باشد، بر فاصله تقوایی دارد. بر او ظلم نمی‌کند.^۳

در روایات می‌خوانیم: به افرادی که اهل مشروبات الکلی هستند، و افراد بداخلاق، و کسانی که بعد فکری سالمی ندارند، و آنان که در خانواده‌های فاسد رشد کرده‌اند، دختر ندهید.^۴

ناگفته نماند که ازدواج دو نوع است، دائم و موقت که برای هر دو قرآن و روایات اسلامی توصیه‌ها و دستورات خاصی آمده‌است، متأسفانه ازدواج دائم به‌خاطر برخی آداب و رسوم بی‌منطق و بهانه‌گیری بعضی بستگان و توقعات خانواده عروس و داماد است و ازدواج موقت نیز آن‌گونه زشت و ناپسند شمرده شده که فحشا جای آن را گرفته‌است.

^۱. کنز العمال ج ۴۶۶۰۲

^۲. بحار ج ۱۰۳، ص ۳۷۲

^۳. مکارم الاخلاق ج ۱، ص ۴۴۶

^۴. میزان الحکمه

(صلی الله علیه و آله) با این انحراف به مبارزه برخاست و رعایت اعتدال را توصیه کرد و از آن جا که آنان خود را پیرو ایشان می دانستند، پیامبر (صلی الله علیه و آله) می فرمود: «من هم بشری مثل شما هستم که با شما شوخی می کنم و در کنار اعمال عبادی و گریه کردن، خنده نیز دارم». حتی در برخی از منابع روایی نیز نقل شده است که هیچ کسی پُرتبسم‌تر از رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) دیده نشد.

۵- عدم دل بستگی به دنیا و زخارف مادی

اگر در ریشه و علت بسیاری از ناگواری ها و تلخی های زندگی دقت و تأمل نماییم متوجه خواهیم شد، ارتباط نزدیکی میان تلخ کامی، گسترش حزن و اندوه در زندگی با دوستی و محبت و گرایش به زخارف مادی وجود دارد، ناکامی های مادی علت عمده بسیاری از حزن و اندوه ها در زندگی است، این در حالی است که خانواده های قرآنی با علم و ایمان به ناپایداری حیات مادی دل در گروه لذات مادی نبسته اند و با فقدان آنها عنان نفس خود را از دست نمی دهند، در روایتی زیبا از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) ارتباط دنیا گرایی و گرفتار شدن در حزن و اندوه این چنین مورد توجه قرار گرفته است: «الرَّغْبَةُ فِي الدُّنْيَا تُكْثِرُ الْهَمَّ وَالْحُزْنَ، وَالزُّهْدُ فِي الدُّنْيَا يُرِيحُ الْقَلْبَ وَالْبَدَنَ؛ اشتیاق به دنیا، غصّه و اندوه را فراوان می کند و بی‌رغبتی به دنیا، دل و تن را آسوده می سازد.»

۶- هنر بخشش و عفو کردن

نوعاً کسانی در زندگی طعم واقعی شاد زیستن و خوشبختی را می چشند که به شیوه ی هنرمندانه ای توانسته باشند مکارم، فضایل و نیکی های اخلاقی را پرورش داده باشند و سنگ لایخ های زندگی همچون رفتارهای نامناسب و زجر آور اخلاقی از زندگی خود خارج کرده باشند،

کسانی که هنرمندانه زندگی می کنند، زندگی خود را با رنگ های زیبایی همچون بخشش و عفو کردن زینت می بخشند و عطر خوش بوی هم زیستی مسالمت آمیز را برای خود و دیگران به ارمغان می آورند. هنر خانواده های قرآنی بها دادن به عنصر عفو و بخشش و تقویت آن در زندگی است. موضوع بسیار مهمی که در فرهنگ قرآن این چنین به آنها آموزش داده شده است: «وَلْيُغْفِرُوا وَلْيُصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ» و باید عفو کنند و گذشت نمایند. مگر دوست ندارید که خدا بر شما ببخشد؟ و خدا آمرزنده مهربان است.» در منابع روایی روایتی از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و اله) نقل شده است که ارتباط مستقیمی با موضوع عفو کردن و دست یابی به مؤلفه های شاد زیستن دارد: پیامبر (صلی الله علیه و اله) فرمودند: «از یکدیگر گذشت کنید تا کینه های میان شما از بین برود.»

نتیجه

اسلام در جامعیت خودش فرمول خوشبختی را علاوه بر ساحت خانواده برای تک تک اعضای آن دارد حتی فرزندان، خانواده های جوان می توان بانکته های آموزه های دین به خوشبختی یا موفقیت حقیقی برسد این امر علاوه بر تاثیر در محیط جامع نیز اثرگذار و مشهود خواهد بود پیشنهاد می گردد و کارشناسان امر دین و روان شناسان و جامعه شناسان برای تک تک اعضای خانواده (مادر، پدر، همسر، فرزند، خواهر و برادر) به صورت مجزا مسیر خوشبختی بر اساس نهاد خانواده تعریف کنن و نیز هنرمندان به خصوص مغالان عرصه تصویر از خانواده های موفق بانگاه دین در ساخته هایشان استفاده نمایند.

برای رسیدن به یک خانواده خوشبخت باید این خانواده را تابع قواعد درستی کرد بهترین و درست ترین قواعد در آیات قرآن و سیره سنت پیامبر اهل بیت وجود دارد. بهترین و درست ترین قواعد در آیات قرآن و سیره سنت پیامبر اهل بیت وجود دارد.

منابع

- ۱- قرآن کریم
- ۲- علی بن ابیطالب (ع)، سید رضی، نهج البلاغه، (محمودشتیوی، غم، نشر اجود، سوم، ۱۳۸۹)
- ۳- علی بن حسن، حیدری فراقی، علی محمد، رساله حقوق امام سجاد (ع)، قم، مهدی فراقی ۳۱، ۱۳۹۱
- ۴- سالاری خو، محمدرضا خشونت خانگی علیه زنان، قم، هاجر، اول، ۱۳۸۹
- ۵- طاهری، حبیب‌الله، سیری در مسائل خانواده، تهران، مؤسسه انتشارات امیرکبیر، دوم، ۱۳۸۹
- ۶- قرائتی، محسن، دقایقی با قرآن، تهران، معاونت فرهنگی اجتماعی سازمان اوقاف و امور خیریه، سوم، خرداد، ۱۳۹۲
- ۷- رحمتی، بیمارستان شهرضا، محمد، چه بگویم، قم، نشر جوانان موفق، هفتم، ۱۳۹۵
- ۸- نوری، حسین محدث، مستدرک الوسائل، نشر آل البيت، دوم، ۱۳۶۸
- ۹- عاملی، شیخ حر، وسائل الشیعه، آل البيت، ۱۴۱۴ قمری
- ۱۰- قرائتی، محسن، تفسیر نور، قم، موسسه راه حق، ۱۳۷۴
- ۱۱- مجلسی، محمدباقر، بخار الانوار، قم، موسسه الوفا، ۱۳۱۵
- ۱۲- مراغی، احمد مصطفی، تفسیر مراغی، بیروت لبنان، دارالفکر، اول، ۱۹۵۰
- ۱۳- طبری، حسین بن فضل، مکارم الاخلاق، مصر، شریف رضی، ۱۳۰۶

۱۴-نشریه اندیشه حوزه، ۷۷، ۷۸

۱۵-khamenei.ir، صفحه اول، سخنان ۱۳۸۶